

Hakikat-i mi'rac'ın "Zât-ı Ahmediye'nin (asm) meratib-i kemâlâtta seyrü sülûkundan ibaret" olması ne demektir?

"Hakiki hakaik-i eşya esmâ-i İlâhîyedir. Mahiyet-i eşya ise o hakaikin gölgeleridir."(1)

Buyruluyor. Her şeyin mahiyeti, sûreti ve hakikatı vardır. Mesela, bir meyveyi göstererek "Bu nedir?" diye sordüğümüzde alacağımız cevap onun mahiyetidir. Mesela, elma ise elma olmak onun mahiyetidir. Sûreti de bildiğimiz şeklidir. Hakikati ise bize rızık olmakla Rezzâk ismine ayna olmasıdır. Yani o meyvenin hakikati Rezzâk ismine dayanır.

Mi'rac hâdisesinin de sûreti, mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya, oradan da ulvî âlemlere seyahat etmektir. O ulvî âlemlerdeki farklı esmâ tecellilerini ve rububiyet icraatlarını temaşa ve tefekkür etmesiyle Allah Resûlünün (asm.) hem imanı, marifeti, muhabbeti çok daha inkişaf etmiş, hem de bu inkişaf ile o mübarek ruhu ilâhî isimlere daha kâmil mânâda ayna olmuştur. İşte mi'racın hakikatı onun bu mukaddes yolculukla mazhar olduğu akıl almaz derecede yüksek "kemâl, cemâl ve ihsan" tecellileridir.

Peygamber Efendimiz (asm.) mi'ractan önce, kâinatın belli bir kısmını müşahede ve tefekkür ediyordu. Bu mukaddes yolculukla bütün kâinat tabakalarına nazır oldu, onları gördü, tefekkür ve hayret etti. Yerde iken Allah'ın Malik ismini sadece etrafında gördüğü eşya nisbetinde bildiği halde, mi'racda bütün semâ tabakalarını görmeye Mâlik ismine olan imanı çekirdek iken muhteşem bir ağaç haline geldi. Keza, Allah'ın Hâfiz ismini yerde iken de bütün çekirdeklerde, tohumlarda, yumurtalarda ve hafızalarda ilmen düşünüyor, tefekkür ve hayret ile karşılıyordu. Ama levh-i mahfuzu gördüğünde bu isme olan marifeti de yine çekirdek halinden muazzam bir ağaç haline geldi. Bu umumî temaşa ve tefekkür sonunda kendisi de çok terakki ederek "bütün kemâlât-ı insaniyeyi câmi' ve hem bütün tecelliyât-ı İlâhiyeye" en kâmil mânasıyla mazhar oldu.

(1) bk. [Sözler, Otuz İkinci Söz, Üçüncü Mevkıf.](#)